

Ordu İlindeki Mahalle Adlarının Doğal ve Kültürel Peyzaj Öğeleri Bağlamında İncelenmesi

Evaluation of Neighborhood Names in Ordu Province in the Context of Natural and Cultural Landscape Elements

Mesut GÜZEL¹
Pervin YEŞİL²

Araştırma Makalesi / *Research Article*
Geliş Tarihi / *Received*: 09.04.2021
Kabul Tarihi / *Accepted*: 14.05.2021
Doi: 10.48146/odusobiad.912404

Atıf / Citation: Güzel, M., ve Yeşil, P., (2021). "Ordu İlindeki Mahalle Adlarının Doğal ve Kültürel Peyzaj Öğeleri Bağlamında İncelenmesi" ODÜSOBİAD 11(3), 763-776, Doi: 10.48146/odusobiad.912404

Öz

İnsanoğlu tarihsel süreçte çeşitli yerleşimler kurmuş ve bu yerleşimleri adlandırmıştır. Bu adlandırmaların yapılmasında yerleşimlere ve yakın çevrelerine ilişkin topoğrafik özellikler, vejetasyon yapısı, hidrografik özellikler, ekonomik uğraşlar, inanç öğeleri gibi pek çok etken rol oynamıştır. Bu etkenleri "doğal" ve "kültürel" peyzaj öğeleri olmak üzere temelde iki alt başlığa ayırmak mümkündür. Bu bağlamda; Ordu ilindeki mahallelerin adlandırılmasında, doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin yansıma ve etkilerini ortaya koymak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında, ildeki 19 ilçeye bağlı toplam 772 mahallenin adı değerlendirilmiştir. Literatürdeki diğer sınıflandırmalar ışığında, Ordu ili için yedisi doğal peyzaj öğesi ve yedisi kültürel peyzaj öğesi olmak üzere 14 kategori belirlenmiştir. Ardından mahalleler belirlenen bu kategorilere göre sınıflandırılmıştır. Sonuç olarak, 542 mahalle adının en az bir doğal ya da kültürel peyzaj öğesi içerdiği tespit edilmiştir. Mahalle adlarındaki doğal peyzaj öğeleri içerisinde en fazla rastlanan sözcükler; topoğrafya, vejetasyon ve hidrografya ile ilgili sözcükler olurken kültürel peyzaj öğesi kategorisinde en fazla rastlanan sözcükler ise özel isim ve tarihi kişiliklerin adları ile meslek grupları ve tarımla ilgili sözcüklerdir.

Anahtar Kelimeler Ordu ili, Toponimi, Yer adları, Peyzaj öğesi, Peyzaj mimarlığı

Abstract

Throughout history, people have established and named various settlements. Many factors such as topographic features of the settlements and their surroundings, vegetation structure, hydrographic features, economic activities, and belief elements played a role in establishing these names. It is possible to list these factors under two subheadings: "natural" and "cultural" landscape elements. In this context, the main purpose of this study is to reveal the reflection and effects of natural and cultural landscape elements in naming the neighborhoods in Ordu. Within the scope of the study, the names of 772 neighborhoods in 19 districts of the province were evaluated. In the light of other classifications in the literature, 14 categories have been determined for Ordu, seven of which are natural landscape elements, and the other seven are cultural landscape elements. Subsequently, the neighborhoods were classified according to these specified categories. As a result, it was determined that 542 neighborhood names contain at least one natural or cultural landscape element. The most common words in the natural landscape elements in the neighborhood names are the words related to topography, vegetation and hydrography. However, the most common words in the category of cultural landscape elements are special names and names of historical figures, and words related to occupational groups and agriculture.

Keywords Ordu province, Toponymy, Location names, Landscape element, Landscape architecture.

Giriş

İnsanoğlu; barınma ihtiyacı, yaban hayvanları gibi doğal risklerden korunma içgüdüğü, mal ve hizmetlere kolay erişim sağlama ve bir arada yaşama arzusu gibi nedenlerle tarih boyunca çeşitli yerleşimler kurmuş, bu yerleşimleri kullanım amacı ve işlevlerine göre adlandırmıştır (Yavuz ve Şenel, 2013). Tesadüfi ve sıradan bir adlandırmanın ötesinde, genellikle halkın gözlem ve tecrübesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan yer adları, onomastik (adbilim) biliminin yer adları ile

¹ Sorumlu Yazar, Arş. Gör., Ordu Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ordu, e-mail: mesutguzel@odu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6172-5812

² Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ordu, e-mail: perviny48@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4395-6881

uğraşan kolu olan "toponimi" tarafından incelenmektedir (Çakar, 2000; Şahin, 2013; Yavuz ve Şenel, 2013; Alkan, 2017; Şahin, 2019). İnsan ve çevre arasındaki dinamik ilişkinin bir ürünü olarak ifade edilen yer adları yani toponimler; bir yerin topoğrafyası, iklimi, flora ve faunası, doğal kaynakları gibi doğal öğeler ile dil, sosyolojik yapı, tarih, halkın uğraş alanları gibi kültürel öğeler hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır (Yavuz ve Şenel, 2013; Yusufov ve Kerimov, 2017; Çıldam, 2019).

Türkiye'de yer adbilim çalışmaları 1920'lerden itibaren başlamış ve coğrafya, tarih, dilbilimi, sosyoloji, antropoloji gibi çok farklı disiplinlerden araştırmacı bu konulara eğilmiştir (Özüpekçe ve Gümüş, 2020). Yer adlarının sınıflandırılması konusunda farklı yerleşim birimleri özelinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Cadde ve sokak adları (Aliğaoğlu ve Yiğit, 2013; Aliğaoğlu ve Uğur, 2018; Ekşi ve Türk, 2020), mahalle adları (Aliğaoğlu, 2013), köy adları (Özüpekçe ve Gümüş, 2020; Türkan, 2020) ve yayla-oba adları (Tekin ve Cantürk, 2019) bu yerleşim birimlerine örnek olarak verilebilir. Peyzaj mimarlığı alanında ise yer adlarını inceleyen iki önemli çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmaların ilki; Kanabakan (2013) tarafından hazırlanan "Antalya-Serik Bölgesi Peyzaj Toponimlerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezidir. Çalışmada yer adları ile yörenin peyzaj karakterlerinin arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Çalışma sonucunda; yörenin doğal yapı özelliklerini, alan kullanımlarını, görsel özelliklerini ve sosyo-kültürel yapısını yansıtan 1243 yer adı tespit edilmiştir. Bir diğer çalışma ise Ekşi ve Türk (2020) tarafından, İstanbul-Beşiktaş ilçesindeki sokak adları özelinde yapılan çalışmadır. Bu çalışmada peyzajın doğal ve kültürel bileşenleri, "peyzaj terimi" olarak kavramsallaştırılmış, peyzaj terimleri sekiz sınıf (arazi örtüsü, bitki, doğa, donatı, kültürel, mevsim, su, topoğrafya) altında toplanmış ve bunlar kullanılarak oluşturulan sokak adlarının Beşiktaş ilçesindeki mahallelere dağılımı değerlendirilmiştir.

Ordu ili ve çevresini içerisine alan bölge, tarih boyunca çok çeşitli kavim ve toplumlara ev sahipliği yapmıştır. Ünye-Cevizdere Mevkii ve Yüceler Köyü'nde yapılan kazılara göre kentte ilk yerleşimler Paleolitik Çağ'ın sonlarında, M.Ö. 15.000 yılı civarında kurulmuştur (Yanmaz, 2018). M.Ö. 2000'li yıllara gelindiğinde Halipler ya da Kalippler olarak bilinen topluluk bölgeye gelerek yörenin yüksek kesimlerini yurt edinmiştir. Bölgedeki varlığını uzun yıllar sürdüren topluluğun, demircilik ve silah yapımında ileri olduğu bilinmektedir. Yörenin iklimsel şartlarına uygun olarak ahşap malzeme ile inşa edilen yapılar günümüze dek ulaşmamıştır. İlin bulunduğu bölge; M.Ö. 1000 yıllarında Hitit hâkimiyetine, daha sonra Med ve Perslerin bölgeye gelmesi ile bir dönem bu toplulukların hâkimiyetine girmiştir. Bölgede sonrasında Roma ve Bizans imparatorlukları egemen olmuştur. 13. yüzyılda Selçuklu Devleti sınırlarına dâhil edilen Ordu yöresi, Yıldırım Beyazıt'ın 14. yüzyılda Samsun'u alması sonucu Emirzâde Süleyman Bey tarafından Osmanlılara bırakılmıştır (Anonim, 2012). Ordu, daha önce Trabzon iline bağlı bir yerleşim iken 1920 yılında çıkarılan bir kanun ile müstakil bir "il" olmuştur (Anonim, 2012). 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun ile nüfusu 750.000'in üzerinde olan iller "büyükşehir" olarak tanımlanmıştır. Aynı düzenleme ile bu illerdeki köy tüzel kişilikleri ve belde belediyeleri kaldırılarak bu alanlara "mahalle" statüsü verilmiştir. 2013 yılında çıkarılan 6447 sayılı kanun ile büyükşehir statüsü verilen Ordu ilinde öncesinde; 18 ilçe, 53 belde belediyesi ve 481 köy bulunuyorken, büyükşehir olmasının ardından 19 ilçe ve 767 mahalle birimi oluşmuştur. Bu mahallelerin 480'i köyden ve 53'ü belde belediyesinden mahalleye dönüşen kırsal karakterdeki yerleşimlerdir (Şenol, 2019). Güncel durumda ise, Ordu ilinin 19 ilçesine bağlı toplam 772 mahalle bulunmaktadır (URL-1).

Bir bölgenin farklı bir medeniyet ve dolayısıyla farklı bir kültürün egemenliği altına girmesi zaman içerisinde yer adlarının da kısmen ya da bütünüyle değişmesine neden olmaktadır (Çakar, 2000). Her medeniyet kendinden öncekilerin bıraktığı kültürel mirasın üzerine kendi kültürünü inşa etmektedir. Bu olgu göz önünde bulundurulduğunda, tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği ve yurtluk yapmış olan Ordu yöresindeki yerleşimlerin adlandırılmasında da farklı değişim süreçlerinin yaşandığı söylenebilir. Ancak bu çalışma bir etimoloji ya da toponimi araştırması olma iddiası taşımadığından; 2013 yılına kadar çoğunluğu "köy" statüsünde olan 772 mahallenin adı yalnızca günümüzdeki kullanımları esas alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel amacı; Ekşi ve Türk'ün (2020) "peyzaj terimleri" olarak ifade ettiği, doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin Ordu ilindeki mahalle adlandırmaları üzerindeki yansıma ve etkilerini ortaya koymaktır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın materyalini oluşturan mahallelerin bağlı olduğu Ordu ili; Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır (Görsel 1). İlin yüzölçümü yaklaşık 5.952 km²'dir. Ordu ilinde en fazla alanı dağlık araziler kaplamaktadır. Çeşitli büyüklüklerdeki dağ ve tepeler ile bunların oluşturduğu ova ve yaylalar ilin genel topoğrafyasını oluşturmaktadır. Kuzeyden güneye ve batıdan doğuya doğru

gidildikçe yükseltinin arttığı görülmektedir. İlde kaynağını dağlardan alan, çeşitli büyüklükte toplam 34 adet akarsu bulunmaktadır. İldeki en uzun akarsu 161 km uzunluğu ile Melet Irmağı'dır. Diğer büyük ölçekli ırmaklar arasında Bolaman, Turnasuyu, Elekçi Deresi sayılabilir (Anonim, 2018). 1959-2019 arasındaki 60 yıllık iklim verilerine göre ildeki yıllık ortalama sıcaklık 14.4 °C, yıllık ortalama yağış miktarı ise 1045.2 mm'dir. İlde ortalama sıcaklıkların en düşük olduğu aylar Ocak ve Şubat (6.9 °C) iken, en yüksek olduğu ay Ağustos'tur (23.4 °C). Toplam yağış miktarı ortalamalarının en düşük olduğu ay Mayıs (56.1 mm), yağışın en fazla olduğu ay ise Ekim'dir (132.8 mm). İlde bugüne kadar görülen en yüksek sıcaklık 37.3 °C, en düşük sıcaklık ise -7.2 °C olarak kaydedilmiştir (MGM, 2021).

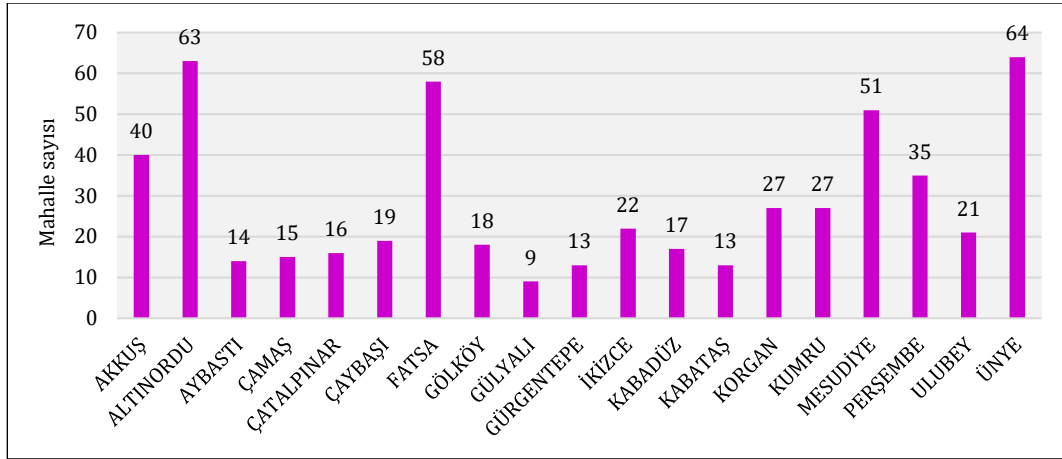

Görsel 1. Çalışma alanının konumu

Ordu ili bitki coğrafyası yönünden Avrupa-Sibirya floristik bölgesindedir (Özbucak vd., 2006). Bu bölgenin flora sektörleri olan Öksin ve Kolşik flora bölgelerinin doğal sınırını oluşturan Melet Irmağı'nın büyük bir bölümü de il sınırları içerisinde. İlde doğal olarak yayılış gösteren 22'si endemik olmak üzere toplam 309 bitki taksonu tespit edilmiştir (TÜBİVES, 2021). İldeki değişken topoğrafya ve iklim koşullarına bağlı olarak bitki örtüsü ve bitki türlerinin dağılımı farklılaşmaktadır. Doğu ladini, gürgen, kayın, kestane, meşe, karaçam ve kızılğaç gibi ağaç türleri ormanlık arazilerde büyüklü küçüklü meşcereler oluştururken, orman vasfını kaybetmiş alanlarda ise Karadeniz maki formunda bitki gruplarına rastlamak mümkündür (Anonim, 2020).

Ordu ilinde halkın geçim kaynağı büyük oranda meyveciliğe ve kısmen ticarete dayanmaktadır (TÜİK, 2020). Bunlar dışında balıkçılık, arıcılık, hayvancılık ve ormancılık da halkın uğraş alanlarındandır. Ordu ilinde üretilen bitkisel ürünler içerisinde en önemlisi, Türkiye üretiminin %25'ini oluşturan fındıktır (Anonim, 2018).

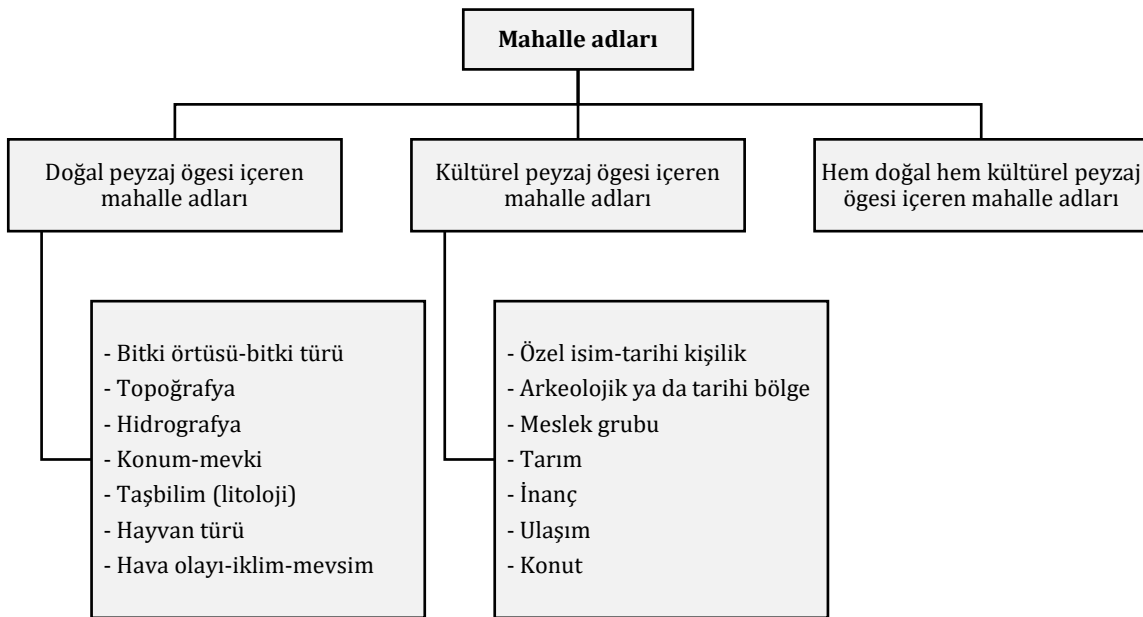
Çalışma kapsamında incelenen 772 mahallenin ilçelere göre dağılımı Görsel 2'deki grafikte görülmektedir. İlde en fazla mahalle Ünye (64 mahalle), Altınordu (63 mahalle) ve Fatsa (58 mahalle) ilçelerinde bulunurken en az mahalle ise Gülyalı (9 mahalle), Kabataş (13 mahalle) ve Gürgentepe (13 mahalle) ilçelerindedir.

Görsel 2. Mahalle sayılarının ilçelere göre dağılımı

Ordu ilindeki mahalle adlarının doğal ve kültürel peyzaj öğeleri bağlamında değerlendirilmesi amacıyla, ildeki tüm mahallelerin listesine İçişleri Bakanlığı'nın çevrimiçi olarak yayınladığı "Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri" üzerinden ulaşılmıştır (URL-1). Ardından mahalle adları, literatürdeki benzer çalışmalarda yapılan yer adı sınıflandırmalarından yola çıkılarak 3 sınıfa ayrılmıştır (Koca ve Yazıcı, 2011; Aliğaçoğlu, 2013; Aliğaçoğlu ve Uğur, 2018; Tekin ve Cantürk, 2019; Ekşi ve Türk, 2020; Özüpekçe ve Gümüş, 2020; Türkan, 2020). Bunlar; "doğal peyzaj öğesi içeren mahalle adları", "kültürel peyzaj öğesi içeren mahalle adları" ve "hem doğal hem kültürel peyzaj öğesi içeren mahalle adları" sınıflarıdır (Görsel 3). Bir mahalle, adındaki sözcüklerin durumuna göre bu üç sınıftan birine dâhil edilmiştir.

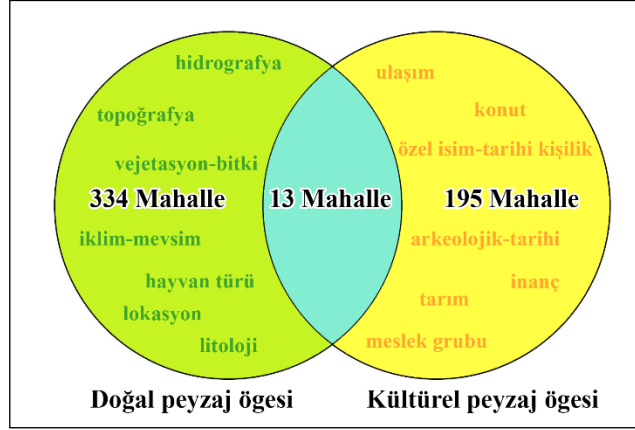
Mahalle adlarında geçen doğal peyzaj öğeleri, "hayvan türü", "hava olayı-iklim-mevsim", "taşbilim (litoloji)", "konum-mevki", "topoğrafya", "hidroğrafya" ve "bitki örtüsü-bitki türü" olarak belirlenen yedi alt sınıfa ayrılmıştır. Mahalle adlarında rastlanan kültürel peyzaj öğeleri ise, "özel isim-tarihi kişilik", "meslek grubu", "tarım", "inanç", "arkeolojik ya da tarihi bölge", "konut" ve "ulaşım" olmak üzere yedi alt sınıfa ayrılmıştır. Mahalle adları birden çok doğal ya da kültürel peyzaj öğesi içerebildiği gibi üçüncü bir sınıf olarak belirtilen "hem doğal hem kültürel peyzaj öğelerini" de içerebilmektedir. Herhangi bir peyzaj öğesi içermediğinden dolayı bu üç sınıfa dâhil edilemeyen mahalle adları değerlendirme dışı tutulmuştur.

Görsel 3. Mahalle adlarında bulunan peyzaj öğelerine göre yapılan sınıflandırma

Bulgular

Ordu ilindeki 19 ilçede toplam 772 mahalle yer almaktadır. Mahalle adlarının içerdiği peyzaj öğelerine göre yapılan sınıflandırmaya göre; 542 mahallenin adında en az bir doğal ya da kültürel peyzaj öğesi bulunmaktadır. 334 mahallenin adında yalnızca doğal peyzaj öğeleri bulunurken, 195 mahallenin adında yalnızca kültürel peyzaj öğeleri bulunmaktadır. 13 mahallede ise doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir (**Görsel 4**).

Görsel 4. Adında doğal ve kültürel peyzaj öğesi içeren mahalle sayıları

Ordu ilindeki mahalle adlarında kullanılan ancak yazarlar tarafından açıklama yapılması ihtiyacı duyulan bazı sözcükler **Görsel 5**'de verilmiştir. Sözcüklerin açıklamalarına ulaşmada Türk Dili Kurumu'nun çevrimiçi olarak yayınlamış olduğu Güncel Türkçe Sözlük'ten ve "Ordu Ağzı Söz Varlığı" adlı yerel ağız sözlüğünden yararlanılmıştır (Küçük ve Ateş, 2017; TDK, 2021). Ayrıca bu sözcükler, belirlenen doğal ve kültürel peyzaj öğeleri ile ilişkilendirilerek sınıflandırılmıştır. Ordu ilindeki bazı mahalle adları bu sözcüklerin türetilmesi ya da başka sözcükler ile birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Örneğin; içerisinde "alan" sözcüğü geçen 16 mahalle, "bel ya da belen" sözcüğü geçen 7 mahalle bulunmaktadır.

Sözcük	Açıklama	Kaynak	Kategori
Alan	Orman içinde düz ve ağaçsız yer, düzlük, kayran.	TDK, 2021	Topoğrafya
Bel, belen	Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer.	TDK, 2021	Topoğrafya
Bük	Akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, büklük. Ovada veya dere kıyısında çalı ve diken topluluğu.	TDK, 2021	Bitki örtüsü, tarım
Çal	Taşlık yer, çıplak tepe.	TDK, 2021	Topoğrafya
Çat, çatak	İki dere veya iki yolun birleştiği yer.	Küçük ve Ateş, 2017	Lokasyon
Çökek	Çukur yer, bataklık, sazlık.	TDK, 2021	Topoğrafya
Derbent	Geçit.	TDK, 2021	Topoğrafya
Düvenci, düğenci	Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde aracı imal eden kişi.	TDK, 2021	Meslek grubu
Emen	Bağ çubuğu, ağaç veya sebze dikmek için açılan çukur.	TDK, 2021	Topoğrafya
Gedik	Dağ geçidi.	TDK, 2021	Topoğrafya
Geriş	Sirt.	TDK, 2021	Topoğrafya
Kese, kise	Kestirme, kısa yol.	Küçük ve Ateş, 2017	Ulaşım

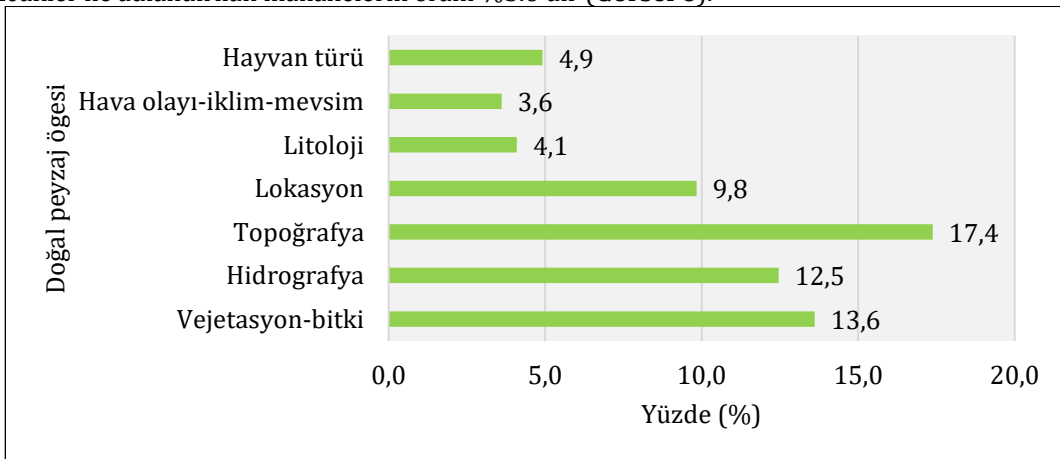

Kıran	Dağ sırtı, tepe, bayır, kıraç toprak, birbirine paralel olarak uzanan iki akarsu arasında kalmış dağ sırtı.	TDK, 2021	Topoğrafya
Kuy, kuytak	Çukur, kuytu yer.	Küçük ve Ateş, 2017	Topoğrafya
Kuz	Fazla güneş görmeyen yer.	Küçük ve Ateş, 2017	Hava olayı-iklim
Külekçi	Bal, yağ, yoğurt vb. şeyler koymaya yarar tahta kovaları imal eden kişi.	TDK, 2021	Meslek grubu
Ören	Kalıntı.	TDK, 2021	Arkeolojik ya da tarihi bölge
Pelit	Meşe ağacı ve bu ağacın meyvesi, palamut.	TDK, 2021	Bitki türü
Sayvan	Evlere bitişik, önü açık, direkler üzerine oturtulmuş, üzeri örtülü yer.	TDK, 2021	Konut
Töngel, döngel	Muşmula.	TDK, 2021	Bitki türü
Üvez	Gülgiller familyasından, orta boylu bir ağaç (<i>Sorbus domestica</i>) ve bu ağacın muşmulaya benzeyen meyvesidir.	TDK, 2021	Bitki türü
Yazı, yazu	Ova, düzlük.	Küçük ve Ateş, 2017	Topoğrafya

Görsel 5. Ordu ilindeki mahalle adlarında kullanılan bazı sözcükler

Doğal Peyzaj Öğesi İçeren Mahalle Adları

Mahalle adlarında geçen doğal peyzaj öğeleri, "hayvan türü", "hava olayı-iklim-mevsim", "taşbilim", "lokasyon", "topoğrafya", "hidroğrafya" ve "bitki örtüsü-bitki türü" olarak belirlenen yedi alt sınıfa ayrılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen 772 mahallenin 347'sinin adlandırılmasında en az bir doğal peyzaj öğesinden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Mahalle adlarındaki doğal peyzaj öğelerinin oransal dağılımı **Görsel 6**'te verilmiştir. Buna göre; adında topoğrafik yapıya dair bir sözcük bulunan mahallelerin tüm mahalleler içerisindeki oranı %17,4'tür. Bunu sırasıyla; adında vejetasyona dair sözcükler içeren mahalleler (%13,6), su ile bağlantılı ve hidrografik yapıya atıfta bulunan sözcükler içeren mahalleler (%12,5) ve "yukarı, aşağı, merkez, orta" gibi yön tarif eden sözcükler içeren mahalleler (%9,8) izlemektedir. Adında herhangi bir hayvan türü geçen mahallelerin oranı %4,9 iken "taş, kaya" gibi litolojik oluşumlara atıfta bulunan mahallelerin oranı %4,1 ve hava olaylarına dair sözcükler ile adlandırılan mahallelerin oranı %3,6'dır (**Görsel 6**).

Görsel 6. Mahalle adlarındaki doğal peyzaj öğelerinin dağılımı

Topoğrafya

Yerleşimlerin kurulduğu bölgenin topoğrafik yapısı, o yeri adlandıran insanlar için önemli oranda belirleyici olmuştur. "Alan, bel, belen, bayır, boğaz, çukur, düz, dağ, geriş, tepe, yokuş" gibi yeryüzü

şekilleri, eğim durumu ve genel topoğrafya hakkında ipuçları veren sözcüklerin kullanıldığı 106 mahallenin adı bu sınıf kapsamında değerlendirilmiştir.

Ordu ilinde topoğrafik yapısının bir sonucu olarak, “dağ, tepe” gibi yüksek rakımlı yerleşimleri ifade eden çok sayıda mahalle bulunmaktadır (Tepeli, Tepecik, Tepeköy, Akçatepe, Yeşiltepe, Kayatepe, Boztepe, Kiraztepe, Gültepe, Şentepe, Işıktepe, Bozdağı, İslamdağ, Kabakdağı). Bununla birlikte “düz, bayır, yokuş” gibi yerleşimin eğim durumu hakkında bilgi veren adlandırmalar da yapılmıştır (Düz, Düzköy, Kabadüz, Kestaneyokuşu, Bayıralan, Bayırköy). Çevresine göre daha alçakta bulunan yerleşimler için “Çukur, Çukurköy, Çökek” gibi adlandırmalar yapılmıştır. Ayrıca iki topoğrafik ögenin bir arada kullanıldığı mahalle adlarını görmek mümkündür (Bayıralan, Çukuralan, Belalan). Yine “sırt” anlamına gelen “geriş” sözcüğü ile oluşturulan “Kemikgeriş, Sakargeriş” mahalleleri, “ova, düzlük” anlamındaki “yazı” sözcüğü ile oluşturulan “Akyazı” adı yerleşimlerin kurulduğu topoğrafya hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Bitki Örtüsü-Bitki Türü

Otsu ve odunsu bitki çeşitliliği yönünden oldukça zengin olan Karadeniz coğrafyasında, doğal vejetasyondaki bitki türlerinin yerleşim adlarına yansımaları oldukça önemlidir. İlde vejetasyon ve bitki türleri ile ilişkili bir ada sahip olan mahalle sayısı 83’tür. Doğrudan “çam, meşe, kestane, alıç, gürgen, ceviz, ardıç” gibi bitki türleri ile oluşturulan mahalle adları (Çamlı, Çamalan, Çamlıca, Topçam, Çamarası, Gürgenliyatak, Kestaneyokuşu, Cevizliyatak, Yukarıardıç, Oyungürgen) bulunduğu gibi “yaprak, pelit, diken” gibi bitkilerin vejetatif organlarını ifade eden sözcüklerin türetilmesi yoluyla da kullanıldığı örnekler (Pelitli, Pelitözü, Dikence, Yapraklı) rastlamak mümkündür. Bitki isimlerine ek olarak “çayır, mera, orman” gibi farklı vejetasyon örtüsü türü içeren mahalle isimleri (Ormancık, Çayır, Çayıralan, Çayırkent) ve bitki örtüsü yönünden “yeşil” ifadesini içeren mahalleler de (Yeşilköy, Yeşiltepe, Yeşilce) bu sınıf kapsamında değerlendirilmiştir.

Hidrografya

Canlı yaşamın kaynağı olarak kabul edilen su, hiç şüphesiz insanlar için de vazgeçilmez olmuştur. Bu nedenle, eski çağlardan beri insanlar daima su kaynaklarına yakın lokasyondaki alanlara yerleşimler kurmuştur. Yerleşimlerin kurulduğu doğal peyzajların önemli bir bileşeni olan hidrografik öğeler, yerleşim adlandırmalarında kullanılmaktadır (Türkan, 2020). Karadeniz Bölgesi’nde, değişken ve dinamik topoğrafyanın bir sonucu olarak çok sayıda dere, çay ve nehir gibi farklı büyüklüklerde akarsular bulunmaktadır. Bu durum Ordu ilindeki insan-doğa etkileşiminde suyu çok önemli bir yere taşımıştır. İlde “dere, pınar, oluk, çay, göl” gibi su ögesi içeren ve yerleşimlerin kurulduğu alanın hidrografisi hakkında bilgi veren 76 mahalle adına rastlanmıştır.

Mahalle adlandırmalarında “dere” sözcüğü yalnız başına kullanıldığı gibi önüne ya da sonuna bir sıfat ya da ismin getirildiği kullanımlar da yaygındır (Dere, Çaldere, Ketendere, Uzundere, Akçadere, Kavaklıdere, Yardere, Ağidere, Cevizdere, Gümüşdere, Kirazdere, Yeşildere, Kurudere, Sudere, Dereköy, Dereyurt, Derebaşı, Dereiçi). Hidrografya hakkında bilgi veren önemli sözcüklerden biri de “su kaynağı” anlamına gelen “pınar” sözcüğüdür. İlde bu kelimenin kullanıldığı çok sayıda mahalle adı bulunmaktadır (Pınarlı, Akpınar, Karapınar, Dumlupınar, Beypınarı, Soğukpınar, Yenipınar, Üçpınar, Beşpınar, Çatalpınar, Paşapınar, Özpınar, Gülpınar). Bu kategori kapsamında değerlendirilen diğer mahalle adlarına örnek olarak; “su” sözcüğü ile oluşturulan “Subaşı, Turnasuyu, Göksu” mahalleleri, “göl” sözcüğü ile oluşturulan “Durugöl, Göller, Gölköy, Gölbaşı” mahalleleri, “oluk” sözcüğü ile oluşturulan “Oluklu, Karaoluk, Yoğunoluk, Şekeroluk” mahalleleri ve “çay” sözcüğü ile oluşturulan “Çay, Taşlıçay, Derinçay” mahalleleri verilebilir.

Konum-Mevki (Lokasyon)

“Yukarı, aşağı, orta, merkez, yaka, köşe, kuzey, güney” gibi yön, konum ya da doğrultu ifade eden sözcükleri içeren mahalle adları (Merkez, Ortabölme, Ortaköy, Karşıyaka, Aşağıardıç, Yukarıbahçeler, Güneyce) bu sınıfa alınmıştır. Ordu ilinde herhangi bir şekilde lokasyon bildiren mahalle adı sayısı 60’tır. Ayrıca bir lokasyonu tarif etmek amacıyla çevresindeki diğer öğelerden faydalanan mahalle adları (Hanyanı, Kaledibi, Burunucu) da lokasyon kategorisindedir.

Hayvan Türü

İnsan-hayvan ilişkisi, insan-doğa etkileşimlerinin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. İnsanoğlu tarih boyunca çeşitli hayvan türleri ile etkileşim halinde olmuştur. Avlama, terbiye etme, evcilleştirme gibi

süreçler ile gıda sağlama, taşımacılıkta kullanma gibi amaçlar doğrultusunda hayvanlardan faydalanılmıştır. Bu süreçte yörenin faunasında bulunan ve insanların çok sık olarak rastladığı hayvan türleri yerleşimlerin adlandırılmasında kullanılmıştır. Ordu ilinde özellikle bazı kuş türlerinin mahallelere adını verdiği çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Bu kategorideki mahalle isimleri incelendiğinde; bazı mahallelere doğrudan bir hayvan türünün adının verildiği (Toygar, Akbaba, Bülbül, Büyükköç, Küçükköç) bazılarında ise bir hayvan türünün bulunduğu yer anlamındaki "-li" eki verilerek kullanıldığı (Keçili, Kargalı, Kuşlu, Geyikçeli, Karacalı, Balıklı, Kumrulu) görülmüştür. "Şahinköy, Kuşdoğan, Turnasuyu, Turnalık, Güvercinlik, Kurtköy, Kurtluca, Karacalar" bu sınıfa dâhil edilen diğer bazı mahalle adlarıdır.

Taşbilim (Litoloji)

Ordu ilinde "taş" ve "kaya" gibi litolojik oluşumları ifade eden sözcüklerin türetilmesi ile oluşturulan 25 mahalle adı bulunmaktadır. Bunlar genellikle litolojik ifadenin önüne bir sıfat ya da isim getirilmesi ile oluşturulmuşlardır. Bu şekilde oluşturulan mahalle adlarına "Delikkaya, Dişkaya, Gelinkaya, Şahinkaya, Yassıtaş, Yumrutaş, Karataş" mahalleleri örnek olarak verilebilir. Buna ek olarak litolojik ifadelerin; lokasyon belirten bir ifade ile (Kayabaşı, Taşbaşı, Kayadibi) ya da bir topoğrafya ögesi ile (Kayatepe) birlikte kullanıldığı örnekler de mevcuttur.

Hava Olayı-İklim-Mevsim

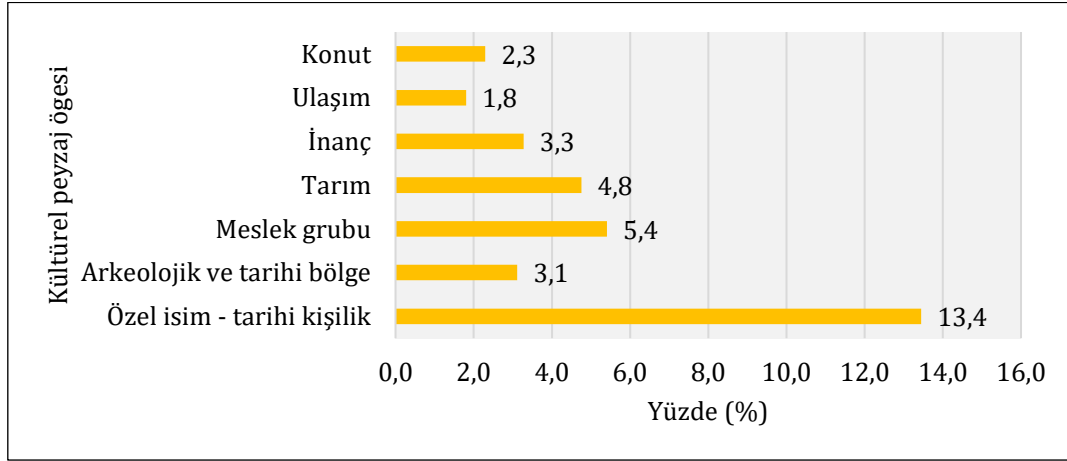
Yerleşimleri yoğun olarak etkileyen hava olayları, yerleşimlerdeki mikro ve makro iklimsel dinamikler, mevsimsel süreçler gibi faktörler yerleşimlerin adlandırılması ve tarif edilmesinde sıkça kullanılmaktadır. Ordu ilinde herhangi bir hava olayı, iklim ya da mevsimlerle ilişkili bir adı bulunan mahalle sayısı 22'dir. Örneğin; yoğun rüzgâr etkisi altındaki yerleşimlere, genellikle içerisinde "esen" ifadesinin olduğu adlar verildiği görülmektedir (Esentepe, Esenli, Esenyurt, Esenkale, Esence). İlin yüksek kesimlerinde sıkça rastlanan sis olayının yerel ağzındaki karşılığı olan "duman" sözcüğü ile oluşturulan "Duman, Dumantepe" gibi mahalleler bulunmaktadır.

Bazı yerleşimlerin çok güneş aldığına tarif etmek için "Işıklı, Aydınlık" gibi adlar verilmiştir. Tersine şekilde pek fazla güneş görmeyen, genellikle kuzey bakılarda kurulan yerleşimlere de "fazla güneş görmeyen yer" anlamındaki "kuz" sözcüğü (Küçük ve Ateş, 2017) kullanılarak adlandırma yapılmıştır (Kuzköy gibi). "Ayazlı, Bahariye, Bulut, Karlıtepe, Yazlık, Yağmurlar" adlı mahalleler bu kategorideki diğer bazı yerleşimlere örnek olarak verilebilir.

Kültürel Peyzaj Ögesi İçeren Mahalle Adları

Ordu ilindeki mahallelerin adlandırılması kullanılan kültürel peyzaj ögeleri, "özel isim-tarihi kişilik", "meslek grubu", "tarım", "inanç", "arkeolojik ve tarihi bölge", "konut" ve "ulaşım" olarak belirlenen yedi alt sınıfa ayrılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen 772 mahallenin 208'inin adlandırılmasında en az bir kültürel peyzaj ögesi bulunmaktadır. Mahalle adlarındaki kültürel peyzaj ögelerinin oransal dağılımı **Görsel 7**'de görülmektedir. Buna göre; adında özel isim ya da tarihi bir kişiliğin adı bulunan mahallelerin tüm mahalleler içerisindeki oranı %13.4'tür. Bunu sırasıyla; adında meslek grubu içeren mahalleler (%5.4), tarımsal faaliyetler ile bağlantılı sözcükler içeren mahalleler (%4.8) ve halkın inanç değerlerine ait sözcükler içeren mahalleler (%3.3) izlemektedir. Adında arkeolojik ve tarihi bölge geçen mahallelerin oranı %3.1 iken konut yapılarına atıfta bulunan mahallelerin oranı %2.3 ve ulaşım dair sözcükler ile adlandırılan mahallelerin oranı %1.8'dir (**Görsel 7**).

Görsel 7. Mahalle adlarındaki kültürel peyzaj öğelerinin dağılımı

Özel İsim-Tarihi Kişilik

Önemli görülen ve değer verilen kişilerin adlarının cadde, sokak, park gibi kamusal alanlara verilmesi bilinen bir olgudur. Benzer bir durum mahalle ve köy adlandırmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Ordu ilindeki 82 mahallenin adlandırılmasında özel bir isim ya da tarihi bir kişinin adından yararlanılmıştır. “Mustafakemalpaşa, Kemal Paşa, Atatürk, İnönü, Mehmetakif, Fevzi Çakmak, Yunus Emre” mahalleleri bu duruma örnek verilebilir. “Aziziye, Osmaniye, Orhaniye, Selimiye” gibi mahallelerde ise muhtemelen padişah adlarına dayanan bir adlandırmaya gidilmiştir. Benzer şekilde tarihte önemli bir yere sahip olduğu düşünülen bazı “bey” adları da mahallelere verilmiştir (Alembey, Hisarbey, Alibey, Ürübey, Elbeyi, Göçbeyi, Hıdırbeyli).

Tarihi bir kişilik olmayan fakat bir yerleşimi kuran ya da ilk yerleşen kişilerin adlarının verildiği mahalleler de bulunmaktadır. Bunlar genellikle özel bir isme eklenen “-li” eki ile birlikte kullanılmıştır (Muratlı, Bayramlı, Eyüplü, Salihli, Yusufu, Ahmetli, Mustafalı, Musalı, Bekirli, Esatlı, Hamzalı, Dursunlu, Abdili). Bazı mahalle adlandırmaları ise, özel isimlerin önüne zikredilen kişinin fiziksel özelliklerini tanımlayan “uzun, kısa, kara” gibi bir sıfatın getirilmesi ile yapılmıştır (Uzunisa, Uzunmusa, Uzunali, Uzunmahmut, Sarıyakup, Sarıhalil, Karahamza, Karahasan, Gökömer).

Meslek Grubu

Ordu ilinde meslek grubu ve halkın geçim kaynakları ile ilişkili olan 33 mahalle adı bulunmaktadır. Bunları tarımla ilişkili meslek adları (Düğencili, Külekçili, Ambarcılı, Ekincili), arıcılıkla ilişkili adlar (Kovancı, Arıcılar), hayvancılıkla ilgili adlar (Koyunculu, Kuşçulu) ve çeşitli zanaat kollarına ait adlar (Terzili, Saraçlı, Demirci, Okçulu, Yayı) olarak alt sınıflara ayırmak mümkündür.

Tarım

Ordu halkının en önemli geçim kaynağı tarım ve meyveciliktir. Bu durum yerleşim adlandırmalarına da yansımıştır. İlde, içerisinde “bağ, bahçe, tarla” sözcükleri geçen 29 mahalle bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak, “Bağlarca, Bahçe, Bahçeler, Yukarıbahçeler, Tarlacık” mahalleleri verilebilir. Ayrıca doğrudan meyve ismi içeren mahalleler (Elmalı, İncirli, Ayvalı, Erikçeli, Erikköy, Kirazlık, Tekkiraz) ve tarımla ilişkili olarak “değirmen” kavramının kullanıldığı mahalleler (Eskiçokdeğirmen, Ortaçokdeğirmen) bulunmaktadır.

İnanç

Yerleşimlere verilen adlar; yöre halkının benimsediği inanç sisteminin ve mensup oldukları millî kimliklerinin kayıt altına alındığı ve gelecek nesillere aktarıldığı bir araç olarak görülmüştür (Kadioğlu, 2019). Bu nedenle tüm Anadolu coğrafyasında olduğu gibi, Ordu’da da yerleşimlerin inanç öğeleri ile adlandırıldığı örneklere rastlamak mümkündür. Ordu ilinde adları inanç öğeleri ile ilişkili mahalle sayısı 20’dir. Bunlar içerisinde genellikle “hacı, eren, sofı, dede, baba, molla, şıh” gibi halkın inanç yönünden önder kabul ettiği kişilerin adından türetilmiş sözcükler (Hacılar, Hacıköy, Erenli, Erenyurt, Dedeli, Babalı, Mollalı, Sofutepesi, Şıhlar) ve bazı dini yapı ya da ritüelleri ifade eden sözcükler (Aslancami, Akmesic, Tekke, Tekkeköy, Duayeri, Namazlı) kullanılmıştır.

Arkeolojik ya da Tarihi Bölge

Adında arkeolojik ve tarihi bölgelere atıf yapılan mahalle sayısı 19'dur. Ordu ili sınırları içerisinde geçmişi eski medeniyetlere kadar uzanan çok sayıda tarihi kale bulunmaktadır. Bu kalelerin çevresinde kurulan yerleşimler de genellikle "kale" sözcüğünden türetilen adlar ile adlandırılmıştır (Kale, Kaleönü, Güzelkale, Esenkale, Kaledere, Kaledibi). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'ne göre "kalıntı" anlamına gelen "ören" sözcüğü de eski yerleşimlerin kalıntıları üzerine kurulan yeni yerleşimlerin adlandırılmasında kullanılmıştır (Ören, Örencik, Kozören, Akören, Günören, Karacaören). Yine aynı sözlüğe (TDK, 2021) göre "yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale" anlamına gelen "hisar" sözcüğünün kullanıldığı bazı mahalle adlarına rastlamak mümkündür (Kızılhisar, Hisarcık).

Konut

Kültürel peyzajların önemli öğelerinden biri de konutlardır. İster geleneksel ister modern mimari tekniklerle inşa edilmiş olsun; tüm konutlar içerisinde yaşayan insanların dünyayı algılama biçimlerini, ideal ve amaçlarını, sosyal düzen ve ekonomik uğraşlarını yansıtmaktadır (Bulut vd., 2017). Özellikler kırsal peyzajlarda, insanlar büyük çoğunlukla konut ve konutun çevresindeki bağ, bahçe ve tarla gibi alanlarda zaman geçirmektedir. Bu derece önemli olan konut ve konutla ilişkili sözcükler, kültürel peyzajın bir yansıması olarak yerleşim adlandırmalarında da kendisine yer bulmuştur. Ordu ilinde "konak, dam, ev, ocak" gibi konut yapısını ifade eden sözcüklerin geçtiği mahallelerin sayısı 14 olup, bunlar kültürel peyzaj kapsamında değerlendirilmiştir. Bu sınıfa dâhil edilen mahallere "Damyeri, Yalnızdam, Alisayvan, Bahçelievler, Şirinevler, Şenocak, Konak, Konaklı, Konakbaşı, Yazkonağı" örnek verilebilir.

Ulaşım

Kültürel peyzajın bir ögesi olarak ulaşım ile ilişkili bazı adlandırmalar yapılmıştır. İncelenen mahalleler içerisinde ulaşım ile ilişkili bir adı bulunan mahalle sayısı 11'dir. Bunlara örnek olarak; doğrudan "yol" sözcüğü ile oluşturulmuş "Üçyol, Beşyol, Yolbaşı, Dağyolu", "iki yolun kesişimi" anlamına gelen "Çatak" mahallesi, "kestirme yol" anlamına gelen "kese, kise" sözcüğü ile oluşturulan "Akkise, Yenikızılcake, Küçükakçakese, Büyükakçakese" mahalleleri verilebilir.

Hem Doğal Hem Kültürel Peyzaj Ögesi İçeren Mahalle Adları

Çalışmada değerlendirilen ve en az bir peyzaj ögesi içeren 542 mahallenin yalnızca 13'ünde doğal ve kültürel peyzaj ögeleri bir arada kullanılmıştır (**Görsel 8**). Örneğin; "tahıl ürünlerinin depolandığı yer" anlamına gelen "ambar" sözcüğünü içeren mahalle adları tarım kategorisine girmektedir. "Gürgen" ise yörede doğal olarak yetişen bir ağaç türü olduğundan vejetasyon ile ilişkilendirilmiştir. Ancak bu iki kelimenin bir araya gelerek oluşturduğu "Ambargürgen" mahallesi hem tarım (kültürel peyzaj ögesi) hem de vejetasyon (doğal peyzaj ögesi) kategorisine girmektedir. Bu nedenle benzer özellikteki diğer mahalle adları da ayrı bir sınıfta belirtilerek bir tablo şeklinde sunulmuştur (**Görsel 8**).

No	İlçe	Mahalle Adı	Oluşturulma Biçimi
1	Akkuş	<i>Ambargürgen</i>	Tarım + Bitki örtüsü
2	Akkuş	<i>Dağyolu</i>	Topoğrafya + Ulaşım
3	Akkuş	<i>Yukarıdüğencili</i>	Lokasyon + Meslek grubu
4	Çaybaşı	<i>İçeribükü</i>	Bitki örtüsü + Tarım
5	Fatsa	<i>Meşebükü</i>	Bitki örtüsü + Tarım
6	Fatsa	<i>Yukarıbahçeler</i>	Lokasyon + Tarım
7	Gölköy	<i>Kozören</i>	Bitki örtüsü + Arkeolojik-tarihi bölge
8	Mesudiye	<i>Arpaalan</i>	Tarım + Topoğrafya
9	Ünye	<i>Esenkale</i>	Hava olayı-iklim + Arkeolojik-tarihi bölge
10	Ünye	<i>Kaledere</i>	Arkeolojik-tarihi bölge + Hidroğrafya
11	Ünye	<i>Kaledibi</i>	Arkeolojik-tarihi bölge + Lokasyon
12	Ünye	<i>Orta Yılmazlar</i>	Lokasyon + Özel isim-tarihi kişilik

Görsel 8. Adında doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin bir arada bulunduğu mahalleler**Tartışma ve Sonuç**

Anadolu; coğrafi konumu gereği doğu ve batı kültürleri arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bu özelliğiyle tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yaptığından, yer adları yönünden de oldukça zengindir (Alkan, 2017). Bu bağlamda, çalışma kapsamında doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin yer adlarının oluşması üzerindeki etkisi Ordu ilindeki mahalleler özelinde ele alınmıştır. Çalışma sonucunda; topoğrafya, hidroğrafya, vejetasyon, hava olayları-iklim, hayvan türleri ve litolojik oluşumlar gibi doğal peyzaj öğeleri ile özel isimler-tarihi kişilikler, meslek grupları, arkeolojik kalıntılar, tarımsal öğeler ve inanç öğeleri gibi kültürel peyzaj öğelerinin mahalle adları üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

Peyzaj öğelerine göre yapılan sınıflandırmada; 772 mahalle içerisinde 542 mahallenin adında en az bir doğal ya da kültürel peyzaj öğesi bulunduğu belirlenmiştir. 334 mahallenin adında yalnızca doğal peyzaj öğeleri bulunurken, 195 mahallenin adında yalnızca kültürel peyzaj öğeleri bulunmaktadır. Bu durum, Ordu ilindeki mahalle adlarının oluşmasında doğal peyzaj öğelerinin kültürel peyzaj öğelerine göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Doğal peyzaj öğeleri içerisinde ise en fazla ön plana çıkan sözcükler, yerleşimlerin kurulu olduğu alanların topoğrafik yapısına dair sözcüklerdir.

Ordu ilinin de içerisinde yer aldığı Karadeniz Bölgesi zengin bir bitki varlığına ve topoğrafik yapısından kaynaklanan akarsu çeşitliliğine sahiptir. Bu nedenle ilde vejetasyon ve hidroğrafyaya atıfta bulunan çok sayıda yerleşim adına rastlamak mümkündür. Vejetasyon yapısına bağlı olarak yapılan adlandırmalarda, doğrudan bir bitki türünün adı (Çamlıca, Gürgenliyatağ, Kestaneyokuşu, Cevizliyatağ vb.) ya da bitkilerin vejetatif kısımlarını ifade eden sözcükler (yaprak, dal, diken) kullanılabildiği gibi bitki örtüsüne atıfta bulunan (Ormancık, Çayır, Çayıralan vb.) yerleşim adları da bulunmaktadır. Yerleşimlerin kurulduğu doğal peyzajların önemli bir bileşeni olan hidrografik öğeler, yerleşim adlandırmalarında eski çağlardan beri kullanılmaktadır (Türkan, 2020). Ordu ilinde, değişken topoğrafyanın bir sonucu olarak pek çok dere, çay ve nehir gibi farklı büyüklüklerde akarsu yer almaktadır. Bu durum; doğal olarak Ordu ilindeki insan-doğa etkileşiminde suyu çok önemli bir yere taşımış ve “dere, pınar, oluk, çay, göl” gibi su öğesi içeren çok sayıda adlandırma yapılmasına neden olmuştur.

Yer adlandırmalarında doğal öğeler kadar kültürel peyzaja dair öğeler de etkili olmaktadır. Örneğin; bir bölgeye gelerek yerleşen ilk topluluğun adını ya da o bölgenin tarihinde önemli sayılan şahısların adını taşıyabilmektedir. Ordu ilindeki “Alembey, Hisarbey, Ürumbey, Muratlı, Bayramlı, Eyüplü, Uzunisa, Uzunmusa” gibi mahalle adları bu duruma örnek olarak verilebilir. Yine yöre insanının uğraş alanları ve bölgede ön plana çıkan çeşitli meslek grupları yerleşimlerin adlandırılmasında kullanılmıştır. Tarımla ilgili meslek gruplarını içeren mahalle adları (Düğencili, Külekçili, Ambarcılı, Ekincili), arıcılıkla ilişkili adlar (Kovancı, Arıcılar), hayvancılıkla ilgili adlar (Koyunculu, Kuşçulu) ve çeşitli zanaat kollarına ait adlar (Terzili, Saraçlı, Demirci, Okçulu, Yayıcı) bu kapsamda değerlendirilebilir.

Ordu ilinde, sayıları az olmakla birlikte doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin harmanlandığı yerleşim adları da bulunmaktadır. Bu tip adlandırmalar esasında doğa-insan-kültür üçlemesinin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin; arkeolojik bir yapıyı ve bu yapının çevresindeki tarihi önemi olan bir bölgeyi ifade eden “kale” sözcüğü kültürel peyzaj bağlamında ele alınmaktadır. Bu sözcük yerleşimlerin adlandırılmasında kullanılırken, önüne ya da ardına; hidroğrafya, topoğrafya ya da hava olayları gibi doğal peyzaj öğelerinden bir başka sözcük alabilmektedir. Esenkale, Kaledere ve Kaledibi gibi mahalle adları, bu şekilde oluşturulan yerleşim adlarına örnek olarak verilebilir. Yine bu şekilde oluşturulan bir başka mahalle adı olarak Sofutepesi, içerisinde hem bir inanç öğesi olan “sofu” sözcüğünü hem de bir yeryüzü şekli olan “tepe” sözcüğünü barındırmaktadır. Görüldüğü gibi, Ordu ilindeki yerleşim adlandırmalarında doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin bir arada bulunduğu örnekleri görmek mümkündür.

Aliğaoğlu (2013) şehrsel toponimi kapsamında Balıkesir ili örneğinde yaptığı çalışmada mahalle adlarını on sınıf altında toplamıştır. Bunlardan bazıları bu çalışmada esas alınan sınıflandırmaya benzer özellikler taşımaktadır. Örneğin; “dini yapıya bağlı olarak adlandırılan mahalleler”, “yerlerin fiziksel ve beşerî özelliklerine ya da konumuna bağlı olarak adlandırılan mahalleler”, “çeşitli meslek gruplarına göre adlandırılan mahalleler” ve “şahıs isimleri taşıyan mahalleler” bu çalışma kapsamında yapılan sınıflandırmanın bazı bileşenleridir. Ancak Aliğaoğlu’nun (2013) yaptığı sınıflandırmada yer alan “mahkeme mahalleleri”, “göçmen mahalleleri”, “cumhuriyet mahalleleri”,

"siyasi mahalleler" ve "şehirleşme mahalleleri" sınıflarına Ordu ili özelinde ve peyzaj öğeleri bağlamında yapılan bu çalışmada yer verilmemiştir. Bir başka örnek olarak; Çildam (2019) tarafından Siirt ilindeki mahalle adları üzerinden yapılan çalışmada "aşiret isimlerini içeren mahalle adları" kategorisi bulunmaktadır. Görüldüğü gibi örneklerine tüm yerleşimlerde rastlanabilen mahalle adlandırmaları olduğu gibi incelenen bölgenin doğal ve kültürel özelliklerine göre spesifik sınıflandırmalara da gidilebilmektedir.

Yer adları, yerleşimlerin bulunduğu bölgenin tarihini ve kültürünü yansıtmaları ile esasında o bölgenin kimliğini oluşturmaktadır (Durbilmez ve Tekin, 2014). Yer adlandırmalarında yansımaları görülen kültürel öğeler ile doğal peyzaj öğelerinin belirlenmesi, bu kimliğin anlaşılması noktasında önem arz etmektedir. Etimoloji ya da toponimi araştırması olma iddiası taşımayan bu çalışma ile Ordu ilindeki mahalle adları yalnızca doğal ve kültürel peyzaj öğeleri bağlamında değerlendirilmiştir. Ancak yer adlarında zaman içerisinde yaşanan değişimlerin ve özellikle il ve ilçe merkezlerindeki cadde ve sokak adlandırmalarının incelenmesi, ildeki yer adlarının ardına gizlenen doğal, tarihi ve kültürel değerlerin açığa çıkarılmasına olanak tanıyacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma; 15-17 Mart 2021 tarihinde gerçekleştirilen, 5. Uluslararası Bilimsel Çalışmalar Kongresi'nde (UBCAK) sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Yazar Katkıları

Çalışmaya; Yazar 1: % 50, Yazar 2: % 50 oranında katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Aliağaoğlu, A. (2013). Şehirsel Toponimi: Balıkesir İlinde Mahalle Adları, Bir Sınıflandırma Denemesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 45-62.
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2018). Şehirsel Toponimi: Erzurum'da Cadde Adları. *Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute*, 21(40), 1-26.
- Aliağaoğlu, A. ve Yiğit, Y. (2013). Balıkesir'de Şehirsel Toponimi: Cadde Adları. *Eastern Geographical Review*, 18(30), 311-330.
- Alkan, A. (2017). Siirt İlinin Eski Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme. *Türk Coğrafya Dergisi*, (68), 63-76.
- Anonim (2012). *Ordu İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023*, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, XI. Bölge Müdürlüğü, Ordu Şube Müdürlüğü.
- Anonim (2018). *Ordu İli 2017 Yılı Çevre Durum Raporu*, Ordu Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Anonim (2020). *Ordu İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu*, Ordu Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Bulut, İ., Değişgeç, C., Güney, H., ve Uzun, O. (2017). Kültürel Peyzaj Açısından Geleneksel Ağlasun Evleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(4), 1703-1719.
- Bulut, S., Albayrak, O., Oral, M. ve Bıçakçı, C. (2018). Giresun İli Tirebolu İlçesi Meskûn Yer Adları Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(28), 1065-1101.
- Çakar, E. (2000). *Halep Sancağında Türkçe Yer Adları*. Ankara: OTAM Yayınları.
- Çildam, S.Y. (2019). Toponimi (Yer Adları) Açısından Siirt'te Mahalle Adları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(4), 1443-1458.
- Durbilmez, B. ve Tekin, F. (2014). Nevşehir Yöresi Yerleşim Adları Üzerine Bir Değerlendirme. *Folklor/Edebiyat*, 20(77), 113-132.
- Ekşi, M. ve Türk, E. (2020). Beşiktaş İlçesi Sokak Adlarının Peyzaj Terimleri Açısından İncelenmesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 8(3), 131-136.
- Kadioğlu, H. (2019). Erzurum Yerleşim Adlarında Yaşayan Türk İnanç Kodları. *Doğu Esintileri*, (10), 103-130.
- Kanabakan, A. (2013). *Antalya-Serik Bölgesi Peyzaj Toponimlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Koca, N. ve Yazıcı, H. (2011). Afyonkarahisar İlindeki İdari Yerleşmelerin Toponimik Sınıflandırılması. *Türk Coğrafya Dergisi*, (56), 1-10.
- Küçük, S. ve Ateş, M. (2017). *Ordu Ağız Söz Varlığı*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özbucağ, T.B., Kutbay, H.G. ve Özbucağ, S. (2006). Ordu İli Boztepe Piknik Alanının Florası. *Ekoloji*, 15(59), 37-42.

- Özüpekçe, S. ve Gümüş, N. (2020). Bir Toponimi Araştırması: Besni (Adıyaman) İlçesi Köy Adlarının Coğrafi Sınıflandırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(44), 151-162.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(1), 46-58.
- Şahin, İ. (2019). *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Şenol, E. (2019). Büyükşehir Statüsündeki İllerde Kırsal Nüfusun Tespiti: Ordu İli Örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, (72), 53-63.
- TDK (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri- Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr>.
- Tekin, F. ve Cantürk, S. (2019). Giresun Yöresi Yayla-Oba Adları Üzerine Bir İnceleme. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 5(4), 835-860.
- TÜBİVES (2021). *Türkiye Bitkileri Veri Servisi*. Erişim adresi <http://www.tubives.com>.
- TÜİK (2020). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Erişim adresi <http://www.tuik.gov.tr>.
- Türkan, O. (2020). Kırşehir İlinde Köy Adlarının Coğrafi Açından Değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, (41), 61-75.
- URL-1 (2021). *Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri*. Erişim adresi <https://www.e-icisleri.gov.tr/anasayfa/mulkiidaribolumleri.aspx>.
- Yanmaz, H.K. (2018). Ordu İli Ünye İlçesi Kaya Mezarları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 106-129.
- Yavuz, S. ve Şenel, M. (2013). Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü. *Electronic Turkish Studies*, 8(8), 2239-2254.
- Yediyıldız, B. (2018). *Ordu Tarihinden İzler*. Ordu: Ordu Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Kültür Yayınları.

Extended Abstract

Mankind has established and named settlements throughout history. In this process, many factors such as the topographic features of the settlements, vegetation structure, hydrographic features and belief elements played a significant role. We can list these factors under two sub-headings as "natural" and "cultural" landscape elements. The region, which includes the province of Ordu and its surroundings, has hosted a wide variety of tribes and societies throughout history. It can be said that different processes of change have been experienced in naming the settlements in the Ordu province. However, this study does not claim to be an etymology or toponym research. For this reason, the names of 772 neighborhoods, most of which were in the status of "villages" until 2013, were evaluated only on the basis of their current use. In terms of the classification made according to the landscape elements included in the neighborhood names; there is at least one natural or cultural landscape element in the names of 542 neighborhoods. While 334 neighborhoods have only natural landscape elements in their names, 195 neighborhoods have only cultural landscape elements. It was determined that natural and cultural landscape elements were used together in 13 neighborhood names. This situation shows that natural landscape elements are more common than cultural landscape elements in the formation of neighborhood names in Ordu.

The natural landscape elements in the neighborhood names are divided into seven sub-classes determined as "animal species", "climatology", "lithology", "location", "topography", "hydrography" and "vegetation-plant species". It was determined that at least one natural landscape element was used in the names of 347 of the 772 neighborhoods examined within the scope of the study. Among the natural landscape elements, the most prominent words are the words about the topographic structure of the areas where settlements are established. The cultural landscape elements used to name the neighborhoods in Ordu are divided into seven sub-classes identified as "private name-historical figure", "occupational group", "agriculture", "faith and religion", "archaeological and historical region", "residence" and "transportation". There is at least one cultural landscape element in the names of 208 of the 772 neighborhoods examined within the scope of the study. The most common words in the category of cultural landscape element are special names and names of historical personalities, and words related to occupational groups and agriculture.

Due to its geographical location, the Anatolian region acts as a bridge between eastern and western cultures. With this feature, it is very rich in terms of place names, as it has hosted many civilizations in the historical process. In this context, the effect of natural and cultural landscape elements on the place names has been evaluated on the scale of the neighborhoods in Ordu. It has been revealed through the results of the study that the effects of natural landscape elements such as topography, hydrography, vegetation, climatology, animal species and lithological formations and cultural landscape elements such as special names-historical personalities, professional groups, archaeological remains, agricultural elements and religious elements on the neighborhood names have been revealed.

